

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

O'ZBEK TILINING XORIJDA O'QITILISHI: TA'LIM NAZARIYASI VA AMALIYOTI

XALQARO ILMIY-AMALIY ONLAYN ANJUMAN MATERIALLARI

2024-yil 16-aprel

Toshkent – 2024

O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 4-iyuldagi PQ-200 qarori ijrosini ta'minlash to'g'risi"dagi 2024-yil 18-yanvarda tasdiqlangan 16-sonli buyrug'iga 1-ilovasidagi 2024-yilda xalqaro miqyosida o'tkaziladigan ilmiy va ilmiy texnik tadbirlar rejasi asosida Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetida 2024-yilning 16-aprelida "O'zbek tilining xorijda o'qitilishi: ta'lim nazariyasi va amaliyoti" Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn anjumani o'tkazildi.

Mazkur ilmiy maqolalar to'plamida Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlandi, maqolalarda o'zbek tilining xorijiy til sifatida o'qitishda qo'llanayotgan va foydalanish mumkin bo'lgan zamonaviy metodik yondashuvlar, axborot va pedagogik texnologiyalar yoritib berilgan. To'plamdan dunyo bo'yicha o'zbek tilidan dars beradigan taniqli olimlar, metodistlar, o'qituvchilar bilan bir qatorda ToshDO'TAU iqtidorli talabalarining maqolalari ham o'rin olgan.

To'plam til va adabiyot ta'limi bilan shug'ullanuvchi professor-o'qituvchilar, shu sohaning tadqiqotchilari, magistrant va talabalarga mo'ljallangan.

Taqrizchilar:

G.Asilova – pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

G.Norimova – filologiya fanlari nomzodi, dotsent

Tahrir hay'ati:

S.Muhamedova, N.Musulmanova, X.Kadirova, O.Abduhakimova, Y.Shirinova,

O.Turakulova, D.Elova, G.Iskandarova, Y.Do'smurodova

Mazkur to'plam matni Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti Kengashining 2024-yil 25-apreldagi 9-sonli majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya qilingan.

Izoh: Maqolalarning ilmiy saviyasi uchun mualliflar o'zlari mas'uldirlar.

X(İKS)-FEMİK XARAKTERLİ ÖZBƏK VƏ AZƏRBAYCAN ATALAR SÖZLƏRİNİN TİPOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Xankişi Məmmədov¹
Xurshida Kadirova²

Xülasə. Müxtəlif dillərdə atalar sözlərinin müqayisəli tipologiyası dil və düşüncə münasibətləri ilə bağlı bir çox fundamental problemlərin öyrənilməsində öz prioritetliyini saxlayır. Şübhəsiz ki, bu, mövzunun aktuallığını göstərir. Bu tədqiqatda Azərbaycan və özbək atalar sözlərinin müqayisəli təhlili öyrənilmişdir. Düzdür, Azərbaycan və özbək dillərinin qaydaları bir-birindən bir qədər fərqli olsa da, uyğun cəhətlər daha çox diqqəti cəlb edir və bu harmoniya hər addımda hiss olunur. Sözsüz ki, dillər arasındakı bu oxşarlıq türkdilli xalqların qohum dillər kateqoriyasına aid olmasından irəli gəlir. Beş yüzdən çox atalar sözü müqayisə üçün tədqiq edilmişdir. Nəticədə azərbaycan və özbək atalar sözlərinin demək olar ki, doxsan doqquz faizinin semantika və leksik quruluş baxımından bir-birinə tam uyğun olduğu və onların hər iki dildə evfemik və ya disfemik olduğu aşkar edilmişdir. Ona görə də belə araşdırmaların sistemli şəkildə tədqiqi iki qardaş xalqın bütün sahələrdə qarşılıqlı əlaqələrinin daha dərinindən dərk edilməsinə, hər iki dilin gözəlliyinin qorunub saxlanmasına müsbət təsir göstərəcəyinə ümid edirik.

Açar sözlər: *Azərbaycan folkloru, Özbək folkloru, atalar sözləri və məsəllər, müqayisəli tipologiya, dil-təfəkkür əlaqələri.*

Abstract. Comparative typology of proverbs of different languages retains its priority in the study of many fundamental problems related to the relationship between language and thinking. Undoubtedly, it testifies to the relevance of the topic. In this study, a comparative analysis of Azerbaijani and Uzbek proverbs has been investigated. It is true that although the rules of Azerbaijani and Uzbek languages are slightly different from each other, the relevant aspects attract more attention and this harmony is felt at every step. It goes without saying that this similarity between the languages comes from the fact that Turkic-speaking peoples are categorized as related languages. More than five hundred proverbs were studied for comparison. As a result, it was found that almost ninety-nine percent of Azerbaijani and Uzbek proverbs are fully compatible with each other

¹ Xankişi Məmmədov – *Texnika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent ADPU-nun Ədəbiyyat kafedrasının dissertantı, Bakı, Azərbaycan*

² Xurshida Kadirova – *filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Əlişir Nəvai adına Daşkənd Dövlət Özbək Dili və Ədəbiyyatı Universiteti Xarici dil qruplarında özbək dilinin tədrisi kafedrası, Daşkənd, Özbəkistan.*

İqtibos uchun: *Məmmədov, X. Kadirova, X. (2024) X(iks)-femik xarakterli özbək və azərbaycan atalar sözlərinin tipoloji xüsusiyyətləri. // "O'zbek tilining xorijda o'qitilishi: ta'lim nazariyasi va amaliyoti" nomli xalqaro ilmiy-amaliy onlayn anjuman materiallari. 2024-yil 16-aprel. Toshkent – 2024. 39-44 b. DOI: 10.52773/tsuull.conf.2024.16.4/JGJL7533*

in terms of semantics and lexical structure, as well as being euphemistic or dysphemistic in both languages. Therefore, we hope that the systematic study of such research will have a positive impact on a deeper understanding of the relationship between the two fraternal peoples in all areas, and on the preservation of the beauty of both languages.

Key words: *Azerbaijani folklore, Uzbek folklore, proverbs and sayings, comparative typology, language-thought relations.*

Bütün sahələrdə öz yeri, mövqeyi və nəhəngliyi ilə diqqət cəlb edən qədim sivilizasiyalardan biri hesab edilən Özbək xalqı ilə Azərbaycanın bütün sahələrdə əlaqələri həmişə olduğu kimi, bu gün də uğurla inkişaf etdirilir. Başqa cür də ola bilməz. Çünki bir atalar sözündə deyildiyi kimi, sürüdən ayrı düşən quzunu qurd yeyər. Bu məqamda, “birlik olan yerdə bütün çətinliklərin öhdəsindən daha asan gəlmək olar” ifadəsi yada düşür.

Azərbaycan və Özbək dillərinin qanunları bir birindən müəyyən qədər fərqli olsa da, uyğun cəhətlər daha çox diqqəti çəkir və bunu hər addımda hiss etməmək mümkün deyil. Bu uyğunluq atalar sözləri və məsəllərə də aiddir. Belə ki, hər iki xalqın dilində müxtəlif məzmunlu nümunələr olsa da, eyni məzmunlu ifadələr daha çoxdur. Bu da təbiidir. Çünki, qohum dillər kateqoriyasına daxil olan hər iki türkdilli xalqın əzəldən bir-biri ilə yaxın və dost olması təzə məsələ deyil və bu hamıya məlumdur. Bu yazıda Azərbaycan və Özbək atalar sözləri və məsəllərinin müqayisəli analizindən söhbət açılır.

Qey edək ki, həm azərbaycan, həm də özbək atalar sözləri auditoriyaya tətbiq olunma məqsədindən asılı olaraq ya mənfi, ya da müsbət olduğu üçün özünəməxsus tipoloji xüsusiyyətlərə malikdir. Əslində, atalar sözlərinin əksəriyyəti nədənsə hissləri müəyyən dərəcədə dəyişdirən və dəyəri artırmaq və ya azaltmaq üçün istifadə olunan statik vahidlərdir. Bunlar x(iks)-femizmlər hesab olunur. Vahidin evfemizmi və ya disfemizmi haqqında ilk dəfə olaraq elmi nəticələr K.Allan və K.Burric tərəfindən irəli sürülüb. Bunlara müsbət və mənfi konnotasiya növləri daxildir. Konnotativ olaraq dəyişən sinonimlər müvafiq olaraq ortofemizm, evfemizm və disfemizmdir. Evfemizmlər evfonik və incə ifadələr kimi, disfemizmlər kobud və təhqiramiz ifadələr kimi, ortofemizmlər birbaşa ifadələr kimi; iks-phemia onlar tərəfindən bu üç hadisəni ümumiləşdirən hiperonimik bir termin kimi fərqlənir. Demək olar ki, hansı sözün və ya ifadənin evfemizm və ya disfemizm sayılacağı ilə bağlı fikir birliyi yoxdur. Ümumiyyətlə, nitq hadisəsi kimi, ünsiyyət üzvlərində neqativ emosiyalar yaratmaq/qarşısını almaq və ya həqiqəti, bəzi faktları ört-basdır etmək/örtməmək məqsədilə hər hansı bir sözü söz və ya ifadə vasitəsi ilə əhatə etməyə xidmət edir, başqa sözlə nitq hadisəsi ədəbi/qeyri-ədəbi, müsbət/mənfi sözün və ya frazeoloji vahidin işlənməsinin mümkünlüyü ilə xarakterizə olunur. Ona görə də, fikrimizcə, “iks-femizm” termininin “ortofemizm” ara vahidinə münasibətdə işlədilməsi yersizdir. Ortofemin heç bir münasibəti əks etdirmədiyi üçün onun konnotativ rəngə malik vahidlər arasında mövqeyinin olmaması buna əsas ola bilər. “İks” (x) isə ya mənfi,

ya da müsbət münasibət daşıyan evfemizm və disfemizmlər toplusuna şamil edilməlidir. Bu yanaşma əsasında aparılan tədqiqatda “x-femizm” terminindən istifadə edilmişdir.

Müqayisə üçün iki yüz əllidən çox atalar sözü və məsəllər tədqiq edilmişdir. Nəticədə belə məlum olmuşdur ki, Azərbaycan və Özbək atalar sözlərinin demək olar ki, doxsan doqquz faizi semantikasına və leksik tərkibinə görə tamamilə üst-üstə düşür. Əlbəttə, nəticənin bu cür olacağını əvvəlcədən biz də təxmin edirdik.

Aşağıdakı atalar sözüne diqqət edək: *El gücü – sel gücü // El kuchi – sel kuchi* və *ya işləməyən dişləməz // işləməyən tishləməz*. Misallardan göründüyü kimi, leksik vahidin tərkibinə daxil olan sözlərin tamamilə eyni kökdən olması göz qabağındadır və sözlərin hamısı türk sözləridir. Əslində şərh etmək çox çətindi.

Türk xalqlarının, xüsusən də Azərbaycan və özbəklərin atalar sözlərini bir araya gətirən tematik qrupların dini, əxlaqi, regional, mədəni, sosial və siyasi aspektləri baxımından ortaq cəhətləri və özəllikləri vardır. Məsələn, dini baxışları yaxın olan Azərbaycan və özbək xalqlarında Allah mövzusunda məsəllərin oxşarlığını müşahidə edə bilərik. Misal üçün,

Özbək	Azərbaycan
<i>Bekordan xudo bezor</i>	<i>Bekardan Allah da bezər // Boş durana şeytan gülər</i>
<i>Xudo oladi, Xudo beradi // Xudo berdi, Xudo oldi</i>	<i>Allah alandı, Allah verəndi // Allah verdi, Allah aldı</i>
<i>Allohnin rahmati ko'p</i>	<i>Allahın rəhməti boldur // Allah əli hamı əllərdən ucadı</i>

Həyatı doğru dərk etmək fonunda “Allah” lekseminin rolunun hər iki dildə eyni olduğu göz qabağındadır.

Həmçinin türk dillərində bədii-üslubi ifadəlilik meyli müqayisə edilən iki dildə də özünü göstərir. Bu zaman “söz” mövzusu gündəmə gəlir. Bundan başqa, Azərbaycanın görkəmli şairi, mütəfəkkiri və filosofu Nizami Gəncəvi və özbək ədəbiyyatının dahi şairi Əlişir Nəvainin sözüne hörmət onların qoyub getdikləri elmi irsdən bəllidir. Ortaq adət-ənənələr əsasında hazırlanan milli-mənəvi əhəmiyyətli əsərlərdə xalqın qədim qardaşlığını görmək olar. Bu, xalq əsəri olan atalar sözlərində də özünü göstərir:

Özbək	Azərbaycan
<i>Aytilgan so'z, otilgan o'q</i>	<i>Deyilən söz, atılan ox // Deyilən söz geri qayıtmaz</i>
<i>Bug'doy noning bo'lmasin, bug'doy so'zing bo'lsin</i>	<i>Buğda çörəyin olmasın, buğda sözün olsun // Buğda çörəyin yoxdursa, buğda dilünə nə gəlib?</i>
<i>So'zdan so'zning farqi bor, o'ttiz ikki narxi bor</i>	<i>Sözdən sözə fərq var, otuz iki qiyməti var</i>

Sözlə bağlı atalar sözlərinin leksik-sintaktik dəqiqliyi müşahidə edilir.

Misal üçün:

Özbək	Azərbaycan
<i>Er so'zi – el so'zi</i>	<i>Ər sözü – el sözü</i>
<i>İliq so'z – shakar, sovuq so'z – zahar</i>	<i>İliq söz – şəkər, soyuq söz – zəhər</i>
<i>Kishining o'zi yetmagan yerga so'zi yetar</i>	<i>Kişinin özü getməyən yerə sözü çatar</i>
<i>Kuch egmaganni so'z egar</i>	<i>Güc əyməyəni söz əyər</i>
<i>Shirin so'z o'likni ham tiriltirar</i>	<i>Şirin söz ölünü dədirildər</i>
<i>Shirin so'z shakardan shirin</i>	<i>Şirin söz şəkərdən şirin</i>

Müqayisə olunan dillərin sözü ilə bağlı iks-femik atalar sözləri də geniş yayılmışdır:

evfemizm	disfemizm
<i>Yomon gap yer tagida uch yil yotar → Pis söz yer altında üç il yatar</i>	<i>Yomon gap tarsakidan yomon → Pis söz alqışdan pisdi</i>
<i>Yomon gapning oyog'i olti → Pis sözün altı ayağı olar</i>	<i>Yaxshi so'z kuldirar, yomon so'z o'ldirar → Yaxşı söz güldürər, yaman söz öldürər</i>
<i>Yomon so'zning qanoti bor → Pis sözün qanadı var</i>	<i>Yaxshining so'zi – qaymoq, yomonning so'zi – to'qmoq → Yaxşı söz – qaymaq, yaman söz – toxmaq</i>

X-femlər təkcə ayrı-ayrı şəxslərin nitqində deyil, ümumilikdə müəyyən müasir cəmiyyətin nitq portretində sosial, mədəni-mənəvi dəyərləri, dünyagörüşü və təfəkkür xüsusiyyətlərini göstərmək xüsusiyyətinə malikdir. Nitqdə işlənən atalar sözləri cəmiyyətdə qəbul edilən bəzi hadisələri düzgün qiymətləndirməyə, onlar üçün nəyin yaxşı, nəyin məqbul, nəyin uyğun olmadığını, əxlaq normalarını müəyyən etməyə kömək edir. Bu mənada türk dillərində əxlaqi atalar sözləri çox yayılmışdır. Burada uşaq tərbiyəsi və təhsili, uşağın bacarıq və ya bacarıqsızlığı məsələsi qaldırılır. Mədəni-ictimai dəyişikliklər belə atalar sözlərinin köhnəlməsinə və yaxud deyimlərin dəyişməsinə gətirib çıxarır. Bu, onların mütəmadi olaraq öyrənilməsinin zəruriliyini göstərir.

Övlad, uşaq haqqında hər iki dildə eyni semantikaya malik olan vahidlər çoxdur. Misal üçün:

- Adashgan o'g'il otasi uchun erta qabrdır → *İtirilmiş oğul ata üçün erkən qəbirdir;*

- Baxtsiz bola – ota-onaning g'ami → *Bəxtsiz uşaq – ata-ananın qəmidir;*
- Bolali uy bozor, bolasiz uy – mozor → *Uşaqli ev bazar, uşaqsız ev – məzar*
- Bola aziz, adabi undan aziz → *Övladım əzizdir, tərbiyəsi ondan da əziz...*

Bu kimi atalar sözləri illər keçdikcə öz aktuallığını itirmir. Onların istifadəsi hər iki dildə aktivdir. Yuxarıdakı atalar sözlərində işlənən “qəbir”, “bədbəxt”, “kədərli” kimi vahidlər disfemiya əhval-ruhiyyəsi yaradır, özbək və Azərbaycan milli mental mədəniyyətinə mənfi situasiya yaradır, nitq situasiyasında təsirliliyi

artırır, nitq situasiyasının təsirini artırır, dinləyici gizli ötürmə ilə ifadə olunur. Üçüncü atalar sözü evfemik xarakter daşıyır.

Uşaq tərbiyəsində problemlər müxtəlif yollarla həll olunur. Türk xalqlarında, o cümlədən özbək və Azərbaycan xalqlarında heyvan mənsubiyyətinə aid nümunəvi atalar sözləri yaradılmışdır. Misal üçün: "Qo'ng'iz bolasini oppog'im, tipratikan yumshog'im deydi". Bunun azərbaycanca variantı belədir: *Uşaq xəstə olsa da, ata və ana üçün şirindi* və ya buna bənzər bir deyim: *İlon ham o'z bolasini yemaydı → İlan öz balalarını yeməz*.

Aşağıdakı atalar sözünü təhlil edək: *Kimda non bo'lsa, uning baxti bor → Kimin çörəyi boldursa, o xoşbəxtdir // Çörəyi bol olanın tüstüsü gur çıxar*. Təəccüblü deyil ki, belə atalar sözləri dünya müharibəsi illərində yaranıb. Qıtlıq dövründə "Nonning ushog'i ham non" kimi məsəllər yaranıb, bu gün bu atalar sözləri istifadə olunmur. Axı o zaman çörək ruzi rəmzi sayılırdı. İslam mədəniyyəti inkişaf etdikdən sonra Allahın hər bir nemətini nemət saymaq ənənəsi gücləndi, bu cür atalar sözləri və onların ideoloji semantikasi köhnəldi. Ümumiyyətlə, hər iki dildə çörəklə bağlı atalar sözləri müharibə və aclıq illərinə aiddir. Fikrimizcə, o cür deyimləri atalar sözləri sırasına daxil etmək düzgün deyil.

Hər iki xalqın yoxsulluq içində yaşaması nəticəsində, yəni çətin vaxtlarda yaratdığı belə atalar sözlərini iki qrupa bölmək olar: 1) dəyişkən sabit vahidlər; 2) dəyişməz sabit vahidlər. Axı atalar sözləri ona görə önəmlidir ki, onlar illər ərzində təkmilləşib, ibrət dərsi verir, dəyişməzdir. Məqsədi əsassız olan, əxlaqi-tərbiyəvi, ictimai-siyasi vəziyyət tələb etdikdə işlədilməsi məntiqsiz sayılan atalar sözləri birinci qrupa aid olan atalar sözləridir. Misal üçün:

- Qanchalik o'ylamang, non va tuzni yaxshiroq tasavvur qila olmaysiz → Çörək və duzdan daha yaxşı heç nə yoxdur;

- Non bo'lmasa, tushlik yomon → *Çörəksiz nahar nahar deyil*;

- Non va suv barakali taomdir → *Çörək və su bərəkətli təamdır*;

- Nonsiz – o'lim, tuzsiz – kulgi → *Çörəksiz ölüm, duzsuz gülüş*;

- Oyog'ing bilan nonni oyoq osti qilsang– xalq och qoladi → Çörəyi tapdalayan xalq ac qalar;

- Yo'lda non yuk emas → *Yolda çörək yük olmaz*.

Yekun olaraq demək olar ki, Azərbaycan və özbək dillərində millət kimi ümumi nitq vahidləri var və onların müqayisəli tipoloji xüsusiyyətləri oxşardır. Bu baxımdan dil ailəsinin sintaktik xüsusiyyətləri mühüm amildir. Məsələn, Hind-Avropa, Semit, Dravid, Fin, Türk, Monqol, Tay, Yapon, Koreya və Çin dillərinin sintaktik olaraq nominativ dillər olması müqayisəli tipoloji tədqiqat obyekti olmağı asanlaşdırır. Azərbaycan dilinin də özbək dili kimi nominativ dillər sırasına daxil olması, xüsusən atalar sözlərinin məqsədyönlü işlənməsi onların özünəməxsusluğunu müəyyən etməsi, müqayisə edilən dillərin də bu istiqamətdə ardıcıl olması vacibdir.

ƏDƏBIYYAT:

- Abbasov, A., Məmmədov, X.* "Azərbaycanca-ingiliscə-rusca paremioloji vahidlər lüğəti". Bakı, "Elm və təhsil" nəşriyyatı, 2019, 524 -s.
- Atalar sözləri. Tərtib edən: M.Yaqubqızı. Bakı, "Nurlan" nəşriyyatı, 2013, 476 s.
- Kadirova, X.* (2024). O'zbek va rus tillarida disfemizm (qiyosiy tahlil). O'zMU xabarlari,1 (1.1.1.), 273-276. <https://journalsnuu.uz/index.php/1/article/view/781>.
- Kadirova, X.* O'zbek ismlarida evfemizatsiya va uning disfemizatsiyalashuviga oid muammolar // ORIENSS. 2022. №10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbek-ismlarida-evfemizatsiya-va-uning-disfemizatsiyalashuviga-oid-muammolar>
- Кадирова, Х.* (2023). Этнокультурная особенность эвфемизмов и дисфемизмов в переводе. Язык и культура Узбекистана, 5 (1), 128–137. <https://aphil.tsuull.uz/index.php/language-and-cultural/article/view/50>.
- Mammadov, Kh.* New models of Azerbaijani, Turkish and English proverbs // Revista de etnografie și folclor/ Journal of Ethnography and Folklore. Bucharest, 2023, 1- 2, pp. 21-35.
- Мамедов, Х.Б.* Сопоставительный анализ азербайджанских и башкирских пословиц и поговорок // Проблемы востоковедения, Уфа, 2022, № 3(97), с.45-50.
- O'zbek xalq maqollari (Tuzuvchilar: T.Mirzayev, A. Musoqulov, B.Sarimsoqov; Mas'ul muharrir: Sh.Turdimov. — Toshkent: Sharq, 2005. — B.512. [http://library.navoiy-uni.uz/files/o'zbek%20xalq%20maqollari%20\(2005\).pdf](http://library.navoiy-uni.uz/files/o'zbek%20xalq%20maqollari%20(2005).pdf)
- Ўзбек халқ мақоллари / Тўпловчи: Хосиятхон Сувонқулова – Toshkent, Адабиёт учқунлари, 2014.- В.192. <https://kitobxon.com/oz/online-reader/2588>

MUNDARIJA:

1	Muhamedova S. Shirinova Y. Ko'p tillilik va ko'p madaniyatlik muhitida o'zbek tilini o'rgatish masalalariga doir.....	3
2	Kadirova X.B. O'zbek tilini xorijiy til sifatida o'qitishda mustaqil ta'limning ahamiyati.....	7
3	Iskandarova G.T. O'zbek tilini ikkinchi til sifatida o'rganishda so'z ma'nolarini o'zlashtirish.....	15
4	Musulmanova N. Filologiya yo'nalishi rusiyzabon guruhlarida o'zbek adabiyoti fanini o'qitishda asar tahlili muammolari.....	21
5	Isayeva Sh. Adabiy o'qish darslarida ruhiyat masalalarining o'rganilishi..	25
6	Do'smuradova Y. Badiiy matnni tahlil qilish tamoyillari.....	31
7	Turakulova O.A. O'zbek tili mashg'ulotlarida adabiy o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishning amaliy jihatlari.....	35
8	Məmmədov X. Kadirova X. X(iks)-femik xarakterli özbək və azərbaycan atalar sözlərinin tipoloji xüsusiyyətləri.....	39
9	Elova D.Q. O'zbek tilining rasmiy axborot uslubini yaratishda nutq uslublarining ahamiyati.....	45
10	Abdulkhlimova O. O'zbek muloqot xulqining sotsiologik xususiyatlari.....	56
11	Xo'jayev N. O'zbek tilida murojaat shakllari va ularning gender xoslanishi.....	61
12	Aytniyazova N. O'zbek va qoraqalpoq tillarida oziq-ovqat mavzusidagi maqollarning lingvomadaniy xususiyatlari.....	66
13	Nasirdinova O. Lingvostatistika – tilshunoslikning zamonaviy va amaliy sohasi.....	70
14	Khidoyatova D.A. Views of eastern thinkers on interactive education and its principles.....	75
15	Davronov A.S. O'zbek tilini badiiy filmlar va badiiy adabiyotlar vositasida o'rgatish.....	79
16	Аликулова М. Анализ изучения языка и стиля произведений А.И.Куприна.....	82
17	Bazarova D.B. Ta'lim rus tilida olib boriladigan guruhlarda "o'zbek tilida so'z tarkibi" mavzusini o'rgatish tajribasidan.....	88
18	Yo'ldosheva Y.A. Grafologik tahlil qilish metodikasi.....	91
19	Beysenova A. Kadirova X. Soliq sohasiga oid normativ-huquqiy hujjatlaridagi lingvistik muammolar.....	96
20	Pardayeva M.Ch. Xorijliklarga o'zbek tilini maqsadli o'qitishda yuzaga keladigan muammolar va muqobil yechimlar.....	102
21	Shodmanov T.A. O'zbek tilini xorijiy til sifatida o'qitishda autentik materiallar uchun topshiriqlar tuzish metodlari.....	107
22	Abduqodirova N. Multilingualizm muhitida shakl va ma'no munosabatlarini o'qitishning lingvokulturologik jihatlari.....	112